

LEIGH BARDUGO

HÄMÄRÄN
VALTAKUNTA

SUOMENTANUT MERI KAPARI

AULA & CO

AJELEHTIVA
SAARI

LEFLIP

POVYI
ZEM WEDDLE

JELKA

LUOTIE

VILKI

REBIP SATAMA

EAMESIP SATAMA

SHRIFTPORT

EAMES
CHIP

COFTON

TOSIMERI

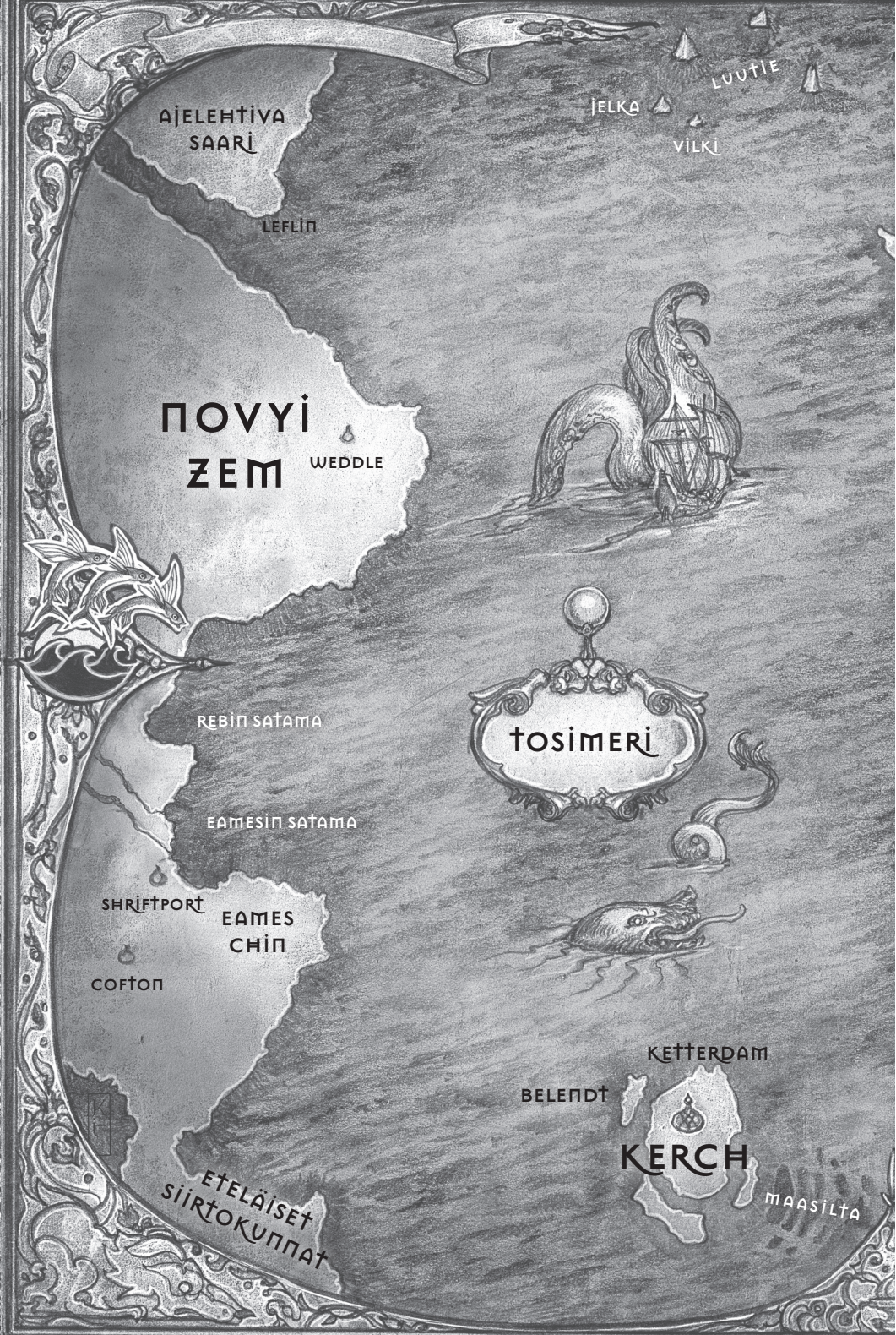
KETTERDAM

BELEPDT

KERCH

MAASILTA

ETELÄISET
SIIRTOKUPPAT

КЕПСТ ХЈЕРТЕ

ΙΣΕΠΥΕΕ

ΕΛΛΙΝΓ

ΟΥΕΡΥΤ

ΑΥΦΑΛΛΕ

FIERDA

ΕΛΒΙΕΠ

ΙΚΙΡΟΥΤΑ

ΔΙΕΡΗΟΛΜ

ΤΣΙΒΕΙΑ

ΕΡΑΜΕΡΙ

ΠΕΤΡΑΖΟΙ

RAVKA

ΟΣ ΚΕΡΥΟ

ΚΡΙΒΙΡΣΚ

ΟΣ ΑΛΤΑ

ΚΕΡΑΜΖΙΠ

ΤΣΕΜΠΑ

ΔΥΑ ΣΤΟΛΒΑ

ΣΙΚΟΥΡΖΟΙ

ΒΗΕΖ ΙΥ

SHU HAN

ΚΟΒΑ

ΑΗΜΠΡΑΤ ΙΕΠ

Kuudes satama

Imperjum

Maķeariutta

Eil Komedie

Viides satama

Varastoalue

Kansi

Itäinen linja

Tynnyri

Läntinen linja

Ruumishuone

Vuorovesi-neuvoston vartiotorni

Helvetin-portti

Alasin

Smaragdi-palatsi

Valkoinen ruusu

Eläintarha

Goedmedin silta

Korppiklubi

Kaerishin prinssi

Musta-huntusaari

Liuska

Van Eekin kartano

Smectin talo

Pörssi

Zentsinsilta

Geldrenner-hotelli

Bocksplein

Newfoort

Stadhall

Neljäs satama

Kolmas satama

Shuiden suurlähetystö

Zemenien suurlähetystö

Hallinto-
alue

Ravkan suurlähetystö

Kaelishilauten suurlähetystö

fjerdan suurlähetystö

Hanraatinlahti

Zelverin
alue

Toinen satama

Vahitokanpan
kirikko

Geldinin
alue

Ensimmäinen
satama

Geldinkanava

Pörssi-
alue

Yliopisto-
alue

KETTERDAM

Englanninkielinen alkuteos CROOKED KINGDOM
Copyright © 2016 by Leigh Bardugo

Map illustration © Keith Thompson

ISBN 978-952-364-375-8

© Kustannusosakeyhtiö Aula & Co, 2023

Taiteen edistämiskeskus Taike on tukenut tämän teoksen
käännöstyötä.

Kannen kuvitus: Thomas Walker

Paino: Tallinna Raamatutrükikoda

Kustannusosakeyhtiö Aula & Co
Kalevankatu 34, 00180 Helsinki
aulakustannus.fi

Hollylle ja Sarahille, jotka auttoivat minua rakentamaan;
Noalle, joka piti huolen, että seinät pysyivät pystyssä;
Jolle, joka piti minutkin pystyssä.

Grishat

TOISEN ARMEIJAN SOTILAITA
PIENEN TIETEEN MESTAREITA

Korporalnikit

(ELÄVIEN JA KUOLLEIDEN KILTA)

Sydämenpysäyttäjät
Parantajat

Etherealnikit

(KUTSUJIEN KILTA)

Tuulenkutsujat
Tulenkutsujat
Vedenkutsujat

Materialnikit

(VALMISTAJIEN KILTA)

Rakentajat
Alkemistit

OSA 1

HYLÄTYT

RETVENKO

Retvenko nojasi baaritiskiini ja työnsi nenänsä likaiseen ryyppylassiinsa. Viski ei ollut onnistunut lämmittämään häntä. Mikään ei saisi häntä lämpimäksi tässä pyhimysten hylkäämässä kaupungissa. Eikä kaupungin hajua päässyt pakoon, kurkkua kuristavaa sekoitusta pilssiveden, simpukoiden ja märän kiven löyhkää, joka tuntui imeytyneen hänen huokosiinsa aivan kuin hän olisi lionnut kaupungin ydinmehussa kuin maailman kauheimmassa teekupillisessa.

Haju tuntui voimakkaimmin Tynnyrissä, jopa tavallistakin vahvemmin tällaisessa läävässä – vähäisessä kapakassa, joka oli ahtautunut yhden slummin synkeimmän asuntorakennuksen alakertaan, katto notkolla säästä ja surkeasta rakennustyöstä, kattoparrut nokisina takasta, joka oli kauan sitten lakannut toimimasta, hormi ryönästä tukossa. Lattia oli sahajauhon peitossa, jotta se imisi läikkyneen lagerin, oksennuksen ja kaiken muun, mitä baarin pitäjät eivät pysyneet hallitsemaan. Retvenko pohti, kuinka kauan täytyi olla siitä, kun lattialankut oli lakaistu puhtaiksi. Hän työnsi nenänsä syvemmälle lasiin ja veti sisäänsä huonon viskin makeaa tuoksua. Se toi hänelle veden silmiin.

”Se on tarkoitus juoda, ei vetää nenään”, baarimikko sanoi nauraen.

Retvenko laski lasinsa alas ja katsoa tihrusti miestä. Hän oli paksukaulainen ja leveärintainen, todellinen korsto. Retvenko oli nähnyt hänen heittävän kadulle useamman kuin yhden ärjyvän asiakkaan, mutta miestä oli vaikea ottaa vakavasti, kun hän oli pukeutunut Tynnyrin nuorten miesten suosimaan tapaan: vaaleanpunaiseen paitaan, jonka hihat näyttivät halkeavan valtaviin hauisten päältä, räikeään punaoranssiruuutuiseen liiviin. Hän näytti keikaroivalta ravulta.

”Kerrohan”, Retvenko sanoi. Hänen kerchinsä ei ollut yleensäkään hyvää, ja muutaman lasillisen jälkeen se oli tavallistakin huonompaa. ”Miksi tämä kaupunki haisee niin pahalta? Niin kuin vanhalta keitolta? Niin kuin pesualtaalta, joka on täynnä tiskiä?”

Baarimikko nauroi. ”Sellainen Ketterdam on. Siihen tottuu.”

Retvenko pudisti päätään. Hän ei tahtonut tottua tähän kaupunkiin tai sen löyhkään. Hänen työnsä neuvoston edustaja Hoeden luona oli ollut tylsää, mutta ainakin hänen huoneensa olivat olleet kuivat ja lämpimät. Arvostettuna palvelussopimus-grishana Retvenkoa oli pidetty mukavissa oloissa, ja hänen vatsansa oli ollut täysi. Hän oli kironnut Hoedea silloin, pitkästyneenä työhönsä, jossa joutui paimentamaan kauppiaan kalliita rahtilaivoja meren yli, halveksunut sopimuksensa ehtoja, typerää kauppaa, jonka oli joutunut tekemään päästäkseen pois Ravkasta sisällissodan jälkeen. Mutta nyt? Nyt hän ei voinut olla ajattelematta Hoeden talon grisha-verstasta, tulisijassa iloisesti palavaa

valkeaa, ruskeaa leipää, jota tarjottiin voinokareiden ja pak-sujen kinkkuviipaleiden kera. Hoeden kuoleman jälkeen Kerchin kauppiasneuvosto oli antanut Retvenkon lähteä merille maksaakseen palvelussopimuksensa. Rahaa siitä sai huonosti, mutta mitä muitakaan vaihtoehtoja hänellä oli? Hän oli tuulenkutsuja-grisha vihamielisessä kaupungissa, eikä hänellä ollut mitään muita taitoja kuin lahjat, jotka oli syntyessään saanut.

”Toinen?” baarimikko kysyi näyttäen Retvenkon tyhjää lasia.

Retvenko epäröi. Hänen ei pitäisi haaskata rahojaan. Jos hän käyttäisi pennosensa viisaasti, hänen täytyisi lähteä enää yhdelle matkalle, ehkä kahdelle, niin hänellä olisi kyllin rahaa maksaa palvelussopimuksensa ja ostaa itselleen lippu Ravkaan kolmannen luokan punkassa. Siinä kaikki, mitä hän tarvitsi.

Hänen olisi oltava satamalaiturilla vajaan tunnin päästä. Oli ennustettu myrskyjä, joten miehistö luottaisi Retvenkon taitoon hallita ilmavirtauksia ja johdattaa laiva rauhallisesti mihin ikinä satamaan heidän sitten pitikään päästä. Hän ei tiennyt minne, eikä se kiinnostanut häntä. Kapteeni antaisi koordinaatit; Retvenko täyttäisi purjeet tai lepyttäisi taivaan. Ja sitten hän saisi palkkionsa. Mutta tuulet eivät vielä olleet yltyneet. Ehkä hän voisi nukkua alkumatkan. Retvenko naputti baaritiskiä ja nyökkäsi. Minkä sille mah-toi? Hän tarvitsi vähän mukavuutta tässä maailmassa.

”Minä en ole mikään juoksupoika”, hän mutisi.

”Mitä sanoit?” baarimikko kysyi kaataessaan toisen lasil-lisen.

Retvenko heilautti väheksyvästi kättään. Tämä ihminen, tämä rahvaanomainen öykkäri, ei voisi koskaan ymmärtää.

Mies uurasti mistään mitään tietämättä. Mitä hän toivoi? Ylimääräistä kolikkoa taskuunsa? Lämmintä vilkaisua nätiltä tytöltä? Hän ei tiennyt mitään taistelun kunniaista, siitä milaista oli olla syvästi arvostettu.

”Oletko ravkalainen?”

Viskin luoman raukean sameuden lävitse Retvenko havahtui varuilleen. ”Miksi kysyt?”

”Huvikseni. Sinä vain kuulostat ravkalaiselta.”

Retvenko käski itsensä rauhoittua. Ravkalaisia kulki runsaasti Ketterdamin lävitse etsimässä työtä. Hänessä ei ollut mitään, mikä paljastaisi hänen olevan grisha. Hänen pelkuruutensa täytti hänet inholla – itseään, baarimikkoo, tätä kaupunkia kohtaan.

Hän tahtoi istua ja nauttia viskistä. Kukaan tässä kapakassa ei kävisi hänen kimppuunsa, ja baarimikon lihaksista huolimatta Retvenko tiesi, että pystyisi päihittämään tämän helposti. Mutta kun oli grisha, pelkkä paikoilleen jääminen saattoi olla vaikeuksien kerjäämistä. Ketterdamissa oli viime aikoina huhuttu katoamisista – grishoista, jotka katosivat kaduilta tai kodeistaan, luultavasti orjakauppiaiden nappaimina, ja myytiin eniten tarjoaville. Retvenko ei antaisi niin käydä itselleen, ei nyt, kun oli niin lähellä maksaa reittinsä takaisin Ravkaan.

Hän kumosi viskin kurkkuunsa, läimäytti kolikon tiskiin ja nousi jakkaralta. Hän ei jättänyt juomarahaa. Mies saisi tehdä töitä elääkseen.

Retvenkolla oli hieman hatara olo, kun hän suuntasi ulos, eikä ilman kostea löyhkä auttanut. Hän painoi päänsä alas ja suuntasi kohti Neljättä satamaa antaen kävelemisen selvittää päänsä. *Enää kaksi matkaa*, hän sanoi taas itselleen, enää

muutama viikko merellä, muutama kuukausi tässä kaupungissa. Hän keksisi, miten saisi sen tuntumaan siedettävältä. Hän pohti, mahtaisivatko jotkut hänen vanhoista ystävistään odottaa häntä Ravkassa. Nuoren kuninkaan kerrottiin jakelevan armahduksia kuin pennin makeisia – hän oli innokas rakentamaan uudelleen Toisen armeijan, grishojen sotajoukot, jotka sota oli tuhonnut.

”Enää kaksi reissua”, Retvenko sanoi tyhjiyteen tömistäen jalkojaan keväisessä kosteudessa. Miten saattoi olla näin kylmää ja märkää tähän aikaan vuodesta? Tässä kaupungissa asuminen oli kuin olisi ollut jumissa pakkasjättiläisen hyttävässä kainalossa. Hän kulki Grafinkanavan viertä hytisten kylmästä nähdessään Mustahuntusaaren laskostuneena veden mutkaan. Sinne Kerchin varakkaat olivat aikoinaan haudanneet kuolleensa, pieniin kivitaloihin vesirajan yläpuolelle. Jokin ilmaston oikku piti saaren verhoutuneena liikkuviin sumuihin, ja huhuttiin, että siellä kummitteli. Retvenko kiiruhti askeliaan. Hän ei ollut taikauskoinen mies – kun oli tällaisia voimia, ei ollut mitään syytä pelätä jotain varjoissa lymyilevää – mutta kukapa olisi mielellään kävellyt hautausmaan ohitse?

Hän kaivautui syvemmälle takkinsa uumeniin ja kulki ripeästi Havenstraatia alas seuraten valppaasti liikahduksia jokaisella kiertyvällä kujalla. Pian hän olisi taas Ravkassa, missä voisi kulkea kaduilla pelotta. Olettaen, että hänet armahdettaisiin.

Retvenko kiemurteli kiusaantuneena takkinsa sisällä. Sota oli usuttanut grishat toisiaan vastaan, ja hänen puolensa oli ollut erityisen julma. Hän oli murhannut entisiä taistelutovereita, siviilejä, jopa lapsia. Mutta tehtyä ei saanut

tekemättömäksi. Kuningas Nikolai tarvitsi sotilaita, ja Retvenko oli erittäin hyvä sotilas.

Retvenko nyökkäsi kerran vartijalle, joka oli sulloutunut pieneen koppiin Neljännen sataman sisäänkäynnillä, ja vilkaisi olkansa ylitse varmistaakseen, ettei häntä ollut seurattu. Hän kulki sataman konttien ohitse, löysi oikean ankkuripaikan ja asettui jonoon ilmoittautuakseen yliperämiehelle. Retvenko tunnisti miehen aikaisemmilta matkoilta: aina ahdistunut ja pahantuulinen, laiha kaula pisti esiin takin kauluksesta. Yliperämies piteli paksua asiakirjatukkuu, ja Retvenko näki siinä yhden Kerchin kauppiasneuvoston jäsenen purppuraisen vahasinetin. Nuo sinetit olivat tässä kaupungissa kultaakin kalliimpia, ne takasivat parhaat ankkuripaikat satamassa ja etuoikeutetun pääsyn satamalaiturille. Ja miksi neuvoston jäsenet saivat sellaista arvostusta, sellaisia etuja? Rahan vuoksi. Koska heidän toimensa toivat voittoa Ketterdamiin. Ravkassa valta tarkoitti jotain suurempaa, siellä luonnonvoimat taipuivat grishojen tahtoon ja maata hallitsi kunnollinen kuningas kauppiasnousukkaista koostuvan ydinjoukon sijaan. Retvenkon oli myönnettävä, että hän oli yrittänyt syöstä vallasta tämän kuninkaan isän, mutta kuningas oli silti kuningas.

”Me emme ole vielä valmiita lopulle miehistölle”, yliperämies sanoi, kun Retvenko antoi nimensä. ”Voit pysytellä lämpimänä satamakapteenin toimistossa. Me odotamme vielä omaa merkkiämme vuorovesineuvostolta.”

”Hieno homma”, Retvenko sanoi vaikuttumatta. Hän vilkaisi yhtä mustista obeliskitorneista, jotka häälyivät sataman yllä. Jos olisi ollut mitään mahdollisuutta, että korkearvoinen vuorovesineuvosto saattoi nähdä hänet vahti-

tornistaan, hän olisi näyttänyt parilla valitulla eleellä, mitä mieltä heistä oli. Heidän sanottiin olevan grishoja, mutta olivatko he koskaan nostaneet sormeaanakaan auttaakseen kaupungin muita grishoja? Auttaneet huono-onnisia, jotka olisivat saattaneet kaivata pientä ystävällisyyttä? ”Ei, eivät ole”, Retvenko vastasi itselleen.

Yliperämies irvisti. ”*Ghezen*, Retvenko. Oletko sinä juopotellut?”

”En.”

”Löyhkäätkä viskiltä.”

Retvenko niiskautti nenäänsä. ”Vähän viskiä vain.”

”Selvitä pääsi. Ota kahvia tai vahvaa *jurdaa*. Tämän puuvillan pitää olla Djerholmissa kahden viikon päästä, emmekä me maksa siitä, että parantelet päänsärkyä kannen alla. Ymmärrätkö?”

”Kyllä, kyllä”, Retvenko sanoi heilauttaen kättään väheksyvästi ja suunnaten jo kohti satamakapteenin toimistoa. Mutta kun hän oli muutaman askelen päässä, hän heilautti rannettaan. Pieni pyörre tarttui yliperämiehen piteleisiin papereihin ja lennätti ne pitkin laituria.

”Saamarin saamari!” mies huusi kompuroidessaan lankuja pitkin yrittäen saada kiinni lastiluettelonsa sivut ennen kuin ne lentäisivät mereen.

Retvenko hymyili tuntien synkkää iloa, ja tunsi sitten, miten surun aalto valtasi hänet. Hän oli jättiläinen ihmisten joukossa, lahjakas tuulenkutsuja, suuri sotilas, mutta täällä hän oli vain *työntekijä*, surullinen ravkalainen, joka puhui kerchiä murtaen ja joi liikaa. *Kotona*, hän vakuutti itselleen. *Pian minä olen kotona*. Hänet armahdettaisiin, ja hän saisi taas todistaa arvonsa. Hän taistelisi maansa hyväksi. Hän